

Ιστορία Οικονομικών Θεωριών

Ο Νόμος της Πτωτικής Τάσης του Ποσοστού Κέρδους και η Κρίση

Ο Νόμος της Πτωτικής Τάσης του Ποσοστού Κέρδους

«ο σπουδαιότερος νόμος της σύγχρονης πολιτικής οικονομίας και ο πιο ουσιαστικός για την κατανόηση των δυσκολότερων σχέσεων» (Μαρξ)

Η επιχειρηματολογία του Μαρξ για την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους βρίσκεται και στους τρεις τόμους του *Κεφαλαίου*. Ειδικότερα, η ανάλυση έχει ως αφετηρία τη **διττή φύση του εμπορεύματος** ως **αξίας χρήσης** και ως **ανταλλακτικής αξίας**.

Η παραγωγή για την **ανταλλακτική αξία** έχει την προτεραιότητα στον καπιταλισμό και γίνεται ο πρωταρχικός σκοπός της επιχειρηματικής δραστηριότητας, **που είναι η παραγωγή για την ανταλλαγή με κέρδος**. Η αναζήτηση του μεγαλύτερου δυνατού **κέρδους** ως αυτοσκοπός οδηγεί τους επιχειρηματίες σε έναν **διττό** ανταγωνισμό.

(α) Με τους **εργάτες** στην εργασιακή (παραγωγική) διαδικασία για **μισθούς**, συνθήκες εργασίας κ.λπ. και

(β) με τους άλλους **επιχειρηματίες** (εμφύλιος ανταγωνισμός) στην αγορά για την απόσπαση του μεγαλύτερου δυνατού **μεριδίου στις πωλήσεις** (βλέπε επόμενο Σχήμα).

Ο Καπιταλιστής που θα καινοτομήσει και έτσι πετύχει τη **μηχανοποίηση** της παραγωγικής διαδικασίας θα είναι αυτός που τελικά θα επικρατήσει και στα δύο μέτωπα του ανταγωνισμού!

ΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

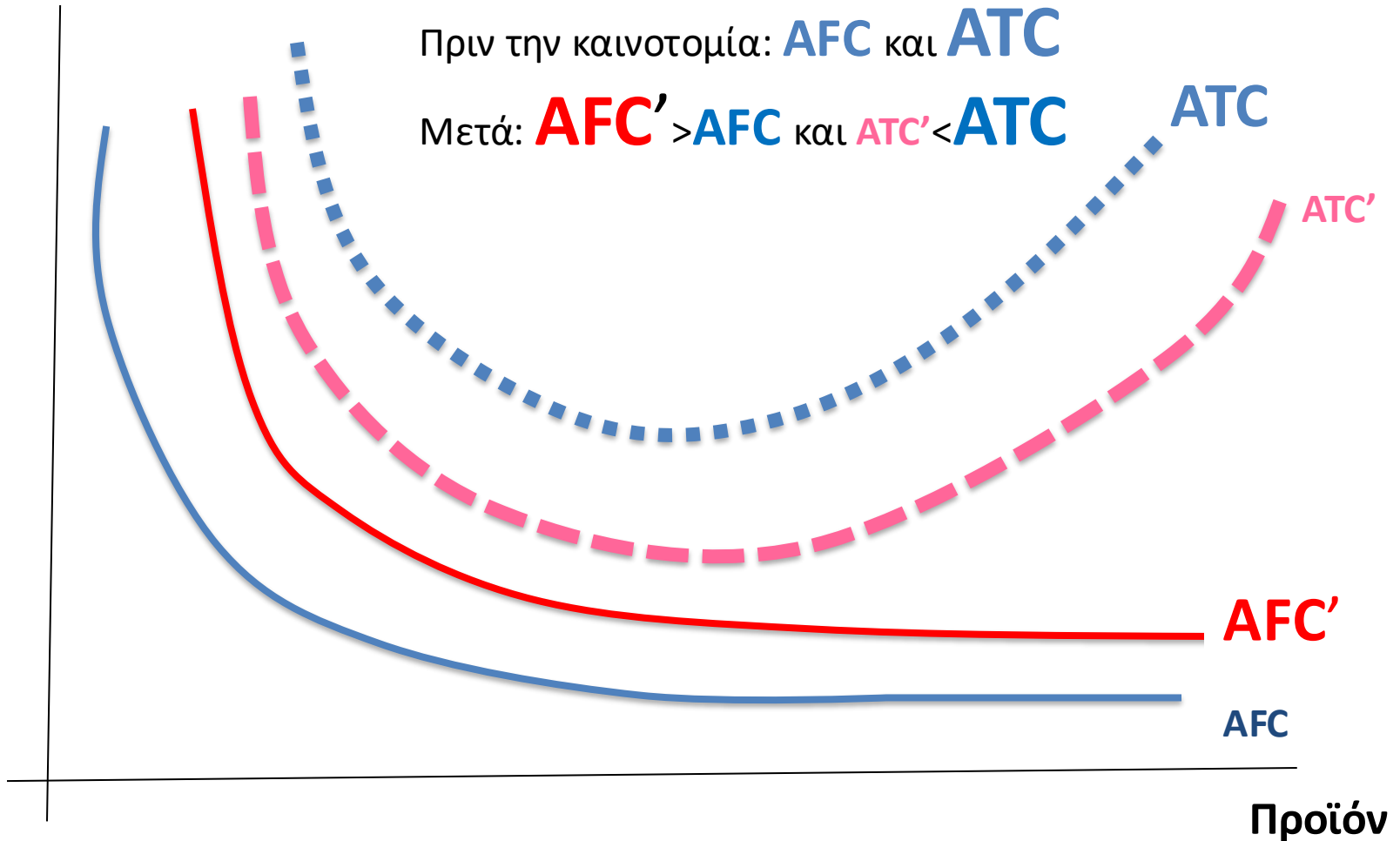

Αποτελέσματα Μηχανοποίησης

- Ουσιαστική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο.
«η μηχανή είναι ο τέλειος εργάτης και ο εργάτης η ατελής μηχανή»
- Αύξηση της παραγωγικότητας και άρα μείωση του μοναδιαίου κόστους
- Απαξίωση της εργασίας μειώνει το μισθό και, τέλος,
- Επιβολή πειθαρχίας μέσω της πραγματικής υπαγωγής της εργασίας

Μηχανοποίηση και μείωση του ATC

Μέσο σταθερό &
Μέσο συνολικό κόστος

Συμπέρασμα: Η Μηχανοποίηση αυξάνει το πάγιο κεφάλαιο ανά μονάδα προϊόντος AFC (δηλαδή τον λόγο κεφαλαίου-προϊόντος, C/Y ή κεφαλαίου εργασίας, C/l) αλλά μειώνει το κόστος ανά μονάδα προϊόντος (ATC).

Το ποσοστό κέρδους και οι συνιστώσες του

- Έστω ο απλός ορισμός του ποσοστού κέρδους,

$$r = s/C = (s/v)/(C/v) = e/(C/v)$$

- Οι διαφορετικές συνθέσεις κεφαλαίου ορίζονται από τη σχέση

$$\frac{C}{v} = \frac{\lambda_K}{\lambda_v} \frac{1}{w} \frac{K}{l}$$

Όπου λ_K και λ_v (συνήθως με $\lambda_K / \lambda_v \approx 1$) οι δείκτες τιμών κεφαλαιουχικών και καταναλωτικών αγαθών, αντίστοιχα,.

K = η αξία του κεφαλαίου σε πραγματικές (= σταθερές) τιμές, επομένως αν το K πολλαπλασιαστεί επί λ_K μας δίνει το C , δηλαδή το την αξία του κεφαλαίου σε τρέχουσες τιμές.

w = πραγματικός μισθός (=καλάθι αγαθών που καταναλώνουν οι εργάτες) που πολλαπλασιαζόμενος επί την εργασία (l) και τον δείκτη τιμών λ_v μας δίνει το v .

K/l = Τεχνική Σύθεση Κεφαλαίου (**ΤΣΚ**), οι όροι της είναι φυσικά (πραγματικά) μεγέθη.

C/v = Αξιακή Σύθεση Κεφαλαίου (**ΑΣΚ**), αν $\lambda_K / \lambda_v \approx 1$.

C/v = Οργανική Σύθεση Κεφαλαίου (**ΟΣΚ**) αν και μόνο αν $\lambda_K / \lambda_v = 1$.

Εναλλακτικά, **ΟΣΚ** είναι η **ΑΣΚ** στο βαθμό που αντανακλά την εξέλιξη της **ΤΣΚ**.

Τα μαθηματικά της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους

Ξαναγράφουμε το ποσοστό κέρδους έτσι ώστε να επιβάλουμε όρια:

$$r = \frac{s}{C} = \frac{s l}{l C} = \frac{\frac{s}{v}}{1 + \frac{s}{v} \frac{C}{l}} = \frac{e}{1 + e Q}$$

Όπου $l=s+v$, ο συνολικός εργάσιμος χρόνος που υποδιαιρείται σε **υπερεργασία** και αναγκαία **εργασία** ή **υπεραξία** και **μεταβλητό κεφάλαιο**. Θέτουμε όπου

$e=s/v$, ποσοστό υπεραξίας και
 $Q=C/l$, λόγος κεφαλαίου-προϊόντος ή εργασίας

Αναμένουμε ότι μακροχρόνια το e και το Q να αυξάνονται, αλλά η αύξηση του e να έχει ως άνω όριο τη μονάδα.

Πράγματι για $v \rightarrow 0$ όρος $s/(s+v)$ τείνει στο 1.

Ενώ το Q , λόγω της μηχανοποίησης αυξάνεται απεριόριστα και αναμένεται να υπερیشύσει της αύξησης του e .

Το e δείχνουμε στην συνέχεια ασκεί περιορισμένη επίδραση στο r .

Πράγματι, παραγωγίζουμε το r ως προς το e και λαμβάνουμε:

Τα μαθηματικά της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους (συνέχεια)

$$\frac{dr}{de} = \frac{Q(1+e) - eQ}{[Q(1+e)]^2} = \frac{1}{Q(1+e)^2}$$

Επειδή ο παρονομαστής είναι υψωμένος στο τετράγωνο και όλο το κλάσμα είναι < 1 συνεπάγεται ότι (με δεδομένο ότι το e αυξάνεται μακροχρόνια) η επίδραση του e στο r θα μειώνεται κατά μήκος του χρόνου.

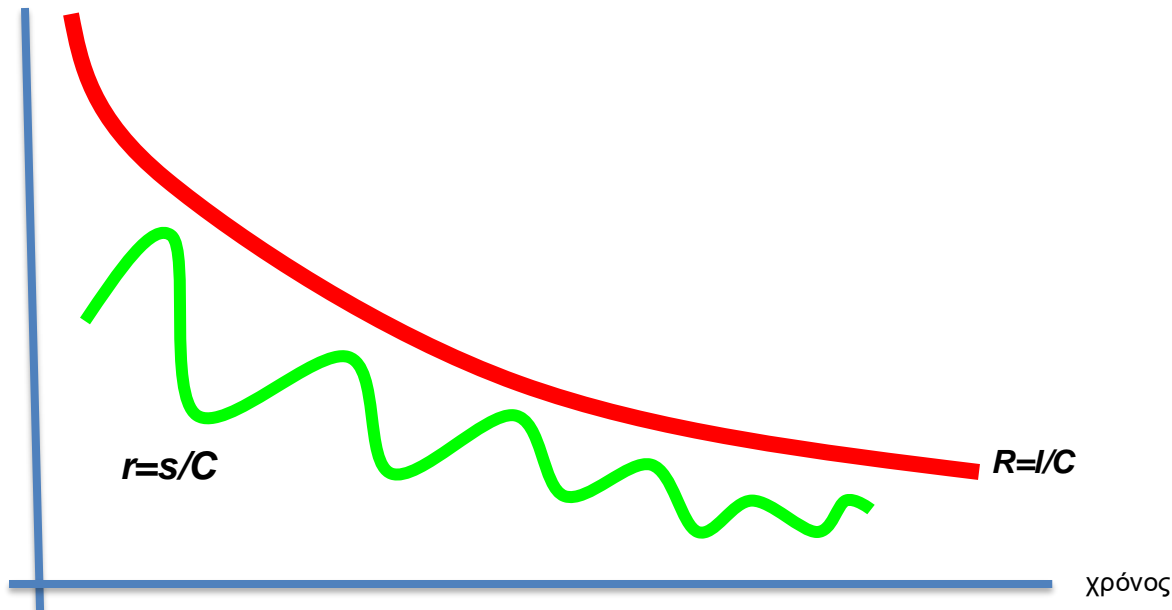
Με άλλα λόγια η ελαστικότητα του r ως προς το e

$$\frac{dr}{de} \frac{e}{r} = \frac{1}{Q(1+e)^2} \frac{e}{r} = \frac{1}{Q(1+e)^2} \frac{e}{\frac{e}{(1+e)Q}} = \frac{1}{1+e} < 1$$

συνεπώς το r επηρεάζεται κυρίως από τον λόγο κεφαλαίου-προϊόντος Q

Μέγιστο και μέσο ποσοστό κέρδους

Αναγκαία και ικανή συνθήκη για την πτώση r είναι η αύξηση C/l ή η πτώση του $l/C = R$, δηλαδή του μέγιστου ποσοστού κέρδους (που το εκτιμώμαι υποθέτοντας ότι το $v \rightarrow 0$) και η πτωτική του τάση συνεπάγεται ότι το **μέσο ποσοστό κέρδους**, r , κυμαίνεται μέσα σε ένα διάστημα με φθίνον ανώτατο όριο, Δηλαδή, το r ακολουθεί φθίνουσα πορεία καθώς συμπιέζεται από τα άνω από τη διαχρονικά φθίνον μέγιστο ποσοστό κέρδους (R).

Κρίση Υπερσυσσώρευσης

- Τα κέρδη υπολογίζονται τόσο στο παλιό κεφάλαιο όσο και στη νέα επένδυση
- Όσο το άθροισμα των συνολικών κερδών αυξάνει τόσο θα συνεχίζεται η επενδυτική δραστηριότητα μέχρι το σημείο που τα κέρδη από τη νέα επένδυση γίνονται στάσιμα
- Στο σημείο αυτό εξασθενεί το κίνητρο για επένδυση, διότι δεν διαπιστώνεται αύξηση στα κέρδη.

Παράδειγμα του μηχανισμού της απόλυτης συσσώρευσης.

Περίοδοι	r	C	$\Delta C = I$	$s = r * C$	$s' = r * I$	$s + s'$	$\Delta(s + s')$	$\Delta s / I_{t-1}$
1 ^η	30%	250.000		75.000	-	75.000	-	-
2 ^η	25%	250.000	75.000	62.500	18.750	81.250		6.250/7.500=8,33%
3 ^η	20%	325.000	81.250	65.000	16.250	81.250	0	0/81.250=0%
4 ^η	15%	406.250	81.250	60.973	12.160,5	73.500		-7.750/81.250=-7,75%

Αν η επένδυση δεν μεταβάλει θετικά τα κέρδη, τότε εκλείπει το κίνητρο για επένδυση και έτσι αυξάνεται η ανεργία. Μεγάλη μείωση της επένδυσης (καθαρή επένδυση ≤ 0) και αύξηση της ανεργίας = κρίση

Ποσοστό Κέρδους, Οικονομική Μεγέθυνση και Κρίση

Ξαναγράφουμε τα κέρδη ως το γινόμενο του ποσοστού κέρδους επί το κεφάλαιο:

$$s = rC$$

Λαμβάνοντας τις πρώτες διαφορές της παραπάνω σχέσης γράφουμε:

$$\Delta s = r\Delta C + C\Delta r$$

Αν στη συνέχεια διαιρέσουμε και τα δύο μέλη της ισότητας με ΔC , τότε λαμβάνουμε:

$$\frac{\Delta s}{\Delta C} = r + C \frac{\Delta r}{\Delta C} = r \left[1 + \frac{\Delta r}{\Delta C} \frac{C}{r} \right]$$

Ο όρος $\Delta s / \Delta C$ υποδηλώνει τη μεταβολή στα κέρδη σε κάθε μεταβολή του επενδυμένου κεφαλαίου (οριακό ποσοστό κέρδους), ή εναλλακτικά τη μεταβολή στα κέρδη ανά μονάδα κεφαλαίου που επενδύεται ($I = \Delta C$), ενώ ο όρος:

$$\left(\frac{\Delta r}{\Delta C} \right) \left(\frac{C}{r} \right)$$

είναι η **ελαστικότητα του ποσοστού κέρδους**, δηλαδή η ποσοστιαία μεταβολή στο ποσοστό κέρδους που προξενείται από μια ποσοστιαία μεταβολή στο επενδυμένο κεφάλαιο.

Αν η ελαστικότητα του ποσοστού κέρδους = -1 → σημείο κρίσης γνωστό ως σημείο απόλυτης υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου.